

FORMAREA PROFESIONALĂ CONTINUĂ ÎN SPIRITUL VALORILOR EUROPENE ȘI AL INTEGRĂRII EUROPENE A REPUBLICII MOLDOVA

Ludmila CORGHENCI

ORCID 0000-0002-0248-9108

Rezumat:

În articol se abordează formarea profesională continuă a personalului de specialitate din biblioteci drept o valoare europeană, or, în contextul procesului de integrare europeană a Republicii Moldova, centrarea bibliotecilor/bibliotecarilor pe aceasta este deosebit de importantă. Autorul aduce argumente despre implicarea personalului din biblioteci în dezvoltarea profesională continuă prin analize statistice comparate pentru perioada 2023-2024.

Cuvinte-cheie:

formarea profesională continuă, personal de specialitate din biblioteci, educație nonformală, educație informală.

Abstract:

This article approaches the continuous professional education of specialized library staff as an European value. The focusing on it of libraries and librarians is particularly important in the context of the European integration process of the Republic of Moldova. The author motivates the positioning of library staff for continuous professional development, using statistical comparative analysis for the period 2023-2024.

Keywords:

continuing professional training, specialized library staff, non-formal education, informal education.

Formarea profesională continuă, abordată în contextul creșterii valorii capitalului uman în condițiile informatizării, globalizării și ale crizelor sociale, economice și sociale, capătă noi conținuturi și perspective.

Documentele de politici și strategii europene

În *Carta drepturilor fundamentale ale Uniunii Europene* (UE), Articolul 14 „Dreptul la educație”, se declară: „orice persoană are dreptul la educație, precum și la accesul la formare profesională și formare continuă” [1]. Politicile și acțiunile din cadrul UE demonstrează că formarea profesională continuă (FPC) este esențială pentru construirea unei societăți caracterizate prin coeziune, incluziune și competitivitate. Cu certitudine, educația și formarea sunt în centrul agendei strategice politice a UE.

Recomandarea Consiliului UE din 24 noiembrie 2020 privind educația și formarea profesională (EFP) pentru competitivitate durabilă, echitate socială și reziliență (2020/C 417/01), identificând educația și formarea profesională drept „educația și formarea care vizează să înzestreze tinerii și adulții cu cunoștințe, abilități și competențe necesare în anumite profesii sau, mai pe larg, pe piața muncii. Acestea pot fi furnizate în contexte formale și informale, la toate nivelurile Cadrului european al calificărilor, inclusiv la nivel terțiar, dacă este cazul” [7], stipulează acțiuni și investiții în conformitate cu 21 de principii, acestea fiind prezentate după cum urmează:

- Educația și formarea profesională sunt suficient de flexibile pentru a se adapta la schimbările de pe piața muncii.
- Flexibilitatea și oportunitățile de evoluție se află în centrul educației și formării profesionale.
- Educația și formarea profesională sunt un motor al inovării și al creșterii, ele pregătesc terenul pentru tranziția digitală și cea verde, precum și pentru profesiile foarte solicitate.
- Educația și formarea profesională sunt o opțiune atractivă bazată pe furnizarea modernă și digitalizată a cursurilor de formare a competențelor.
- Educația și formarea profesională promovează egalitatea de șanse.

- Educația și formarea profesională se bazează pe cultura asigurării calității.

Rezoluția Consiliului UE privind un cadru strategic pentru cooperarea europeană în domeniul educației și formării în perspectiva realizării și dezvoltării în continuare a spațiului european al educației (2021-2030) (2021/C 66/01) identifică pentru deceniul curent 5 priorități strategice. Prioritatea „Transformarea învățării pe tot parcursul vieții într-o realitate pentru toți” orientează domeniul spre: centrarea pe calitatea educației formale, nonformale și informale, într-o perspectivă holistă (sistemică); permisibilitatea și flexibilitatea cursurilor de învățare; adresabilitate și atractivitate; validarea învățării nonformale și informale; abordările individuale în mediile de învățare la locul de muncă; cooperare etc”. [8].

Rezoluția Consiliului UE privind un nou plan european pentru învățarea în rândul adulților (2021-2030) (2021/C 504/02) susține și concentrează eforturile pe următoarele aspecte [9]:

- optimizarea managementului proceselor de formare profesională continuă (cooperare și parteneriat între părțile interesate la nivel național, local și instituțional; finanțarea eficientă a inițiativelor de învățare etc.);
- furnizarea și utilizarea oportunităților de învățare continuă (sensibilizare și furnizare de oportunități; previzionarea competențelor și a necesităților de instruire; diversificarea și personalizarea instruirilor etc.);
- creșterea accesibilității și calității instruirilor (profesionalizarea capacităților formatorilor și formabililor; incluziunea socială și culturală; dezvoltarea continuă a metodelor de monitorizare, evaluare și îmbunătățirea calității instruirilor etc.).

La 30 noiembrie 2020, miniștrii responsabili de educația și formarea profesională din statele membre ale UE, țările candidate și țările SEE-AELS (Spațiul Economic European – Asociația Europeană a Liberului Schimb), partenerii sociali europeni și Comisia UE au aprobat *Declarația de la Osnabrück 2020 privind educația și formarea profesională ca factor de redresare și de tranziție justă către*

economii digitale și verzi. Documentul a stabilit noi acțiuni de politică pentru a completa Recomandarea Consiliului privind educația și formarea profesională pentru competitivitate durabilă, echitate socială și reziliență:

- promovarea rezilienței și a excelenței prin educație și formare profesională de calitate, flexibilă și favorabilă incluziunii;
- stabilirea unei noi culturi a învățării pe tot parcursul vieții, care să pună accentul pe relevanța educației formale și profesionale și a digitalizării;
- promovarea sustenabilității;
- dezvoltarea unui spațiu european al educației, al formării profesionale și al unui învățământ profesional și tehnic internațional [3].

Menționăm *Decizia (UE) 2023/936 a Parlamentului European și a Consiliului, din 10 mai 2023, privind Anul european al competențelor* [2], având drept obiectiv general promovarea în continuare a unei mentalități favorabile recalificării și perfecționării, în conformitate cu competențele naționale, dreptul intern și practicile naționale. Inițiativa aceasta a declarării *Anului european al competențelor* a reliefat și a contribuit la:

- promovarea unor investiții sporite, mai eficace și mai favorabile incluziunii la toate nivelurile, din partea angajatorilor publici și privați;
- întărirea relevanței și a furnizării competențelor prin cooperarea strânsă cu partenerii sociali transsectoriali și sectoriali, cu serviciile publice și private de ocupare a forței de muncă etc.;
- corelarea aspirațiilor, nevoilor și a seturilor de competențe ale persoanelor, inclusiv a competențelor dobândite în timpul mobilității, cu nevoile și oportunitățile de pe piața forței de muncă, în special cu cele oferite de tranziția verde și de tranziția digitală, de noile sectoare emergente;
- atragerea persoanelor din țări terțe ale căror competențe sunt necesare în statele membre, prin promovarea oportunităților de învățare, inclusiv, acolo unde este necesar, prin educația și formarea lingvistică, dezvoltarea competențelor și mobilitatea și prin facilitarea recunoașterii calificărilor [2].

Raportul IFLA privind tendințele de dezvoltare a bibliotecilor – 2024 identifică 7 orientări, tendințe, care solicită noi viziuni și noi conținuturi privind competențele bibliotecarilor:

- Practicile de cunoaștere se schimbă.
- Inteligența Artificială și alte tehnologii transformă societatea (explorarea potențialului tehnologiilor).
- Încrederea se renegociază (restabilirea încrederii în instituții, guvern, mass-media, mișcarea deschisă).
- Cunoștințele și abilitățile devin mult mai complexe.
- Tehnologiile digitale sunt distribuite inegal.
- Sistemele informaționale folosesc mai multe resurse (cu accent pe biblioteca verde).
- Oamenii caută noi conexiuni comunitare (a împărtăși spații și resurse, noi moduri de comunicare) [4].

Este o valoare și o prioritate formarea profesională continuă pentru personalul de specialitate din bibliotecile din Republica Moldova?

În Republica Moldova, politica de formare profesională continuă este racordată la politicile educaționale ale statului, dar și la cele europene și internaționale. În *Legea nr. 160 din 2017 cu privire la biblioteci* sunt stipulate două articole (Art. 26 și Art. 27) care se referă la formarea profesională de bază și continuă.

Conform datelor statistice oficiale din numărul total al personalului de specialitate din biblioteci (3.868) au participat cel puțin la o activitate de educație formală sau nonformală 3.465 de persoane. Deci, 403 persoane au rămas în afara procesului (circa 10%) (situația la 1 ianuarie 2024).

Implicarea bibliotecarilor în educația profesională formală este relevantă prin următorii indicatori: în medie pe țară, un bibliotecar a participat la 15 ore academice de educație formală; per bibliotecar din învățământ, acest indicator constituie 10 ore academice, din bibliotecile naționale – 25 ore; din cele publice – 18 ore, din cele specializate – 3 ore. Pentru personalul de specialitate din biblioteci-

le din învățământul superior: unei persoane îi revin circa 20 de ore; pentru cel din bibliotecile din centre de excelență și colegii – 7 ore; din școli profesionale – circa 2 ore; din școli, licee și gimnazii – circa 9 ore. Dacă comparăm acești indicatori cu cei prevăzuți de cadrul național de reglementare a evaluării bibliotecilor, conchidem că e necesară eficientizarea implicării în instruire de educație formală a personalului de specialitate din bibliotecile specializate, din școli profesionale și din școli, gimnazii și licee.

Cum se implică bibliotecarii în programele de educație profesională nonformală?

Datele statistice oficiale relevă următorii indicatori de performanță: numărul de ore academice de instruire nonformală per bibliotecar din țară constituie 32 de ore academice; din bibliotecile naționale – 15 ore; din învățământ – 21 de ore; din cele publice – 43 de ore; din cele specializate – 5 ore; din bibliotecile din învățământul superior – circa 40 de ore; din cele din centre de excelență, colegii – 22 ore; din școli profesionale – 9 ore; din școli, licee, gimnazii – circa 18 ore [6].

BNRM ca centru biblioteconomic național este un prestator activ de programe de educație nonformală, depunând eforturi considerabile pentru stimularea învățării continue. Noua *Strategie a BNRM 2024-2030*, reflectă trei programe în conținutul obiectivului strategic 5 „Fortificarea BNRM ca centru biblioteconomic național”. Unul din cele trei programe vizează consolidarea sistemului de formare profesională continuă în conformitate cu schimbările naționale și tendințele globale. Astfel, BNRM ca centru național de formare profesională continuă intenționează până în 2030 să atingă următoarele rezultate:

- creșterea ratei de participare a personalului de specialitate din biblioteci în formarea continuă nonformală și informală;
- ajustarea formelor, metodelor și temelor de instruire tendințelor domeniului;
- îmbunătățirea calității și sporirea accesibilității instruirilor oferite de CNFPC al BNRM [10].

În anul 2024, la BNRM a prins viață o nouă concepție a sistemului de formare profesională continuă a bibliotecarilor, care orientează fortificarea FC în aspect organizațional și holistic.

Din punct de vedere organizațional, rezultatul acestor schimbări este orientat spre eficientizarea activităților de formare profesională continuă, actualizarea și dezvoltarea competențelor în timp real, dar și spre oferirea posibilităților ca toți bibliotecarii din toate tipurile de biblioteci să-și actualizeze cunoștințele și să dezvolte competențe noi, necesare membrilor comunității. Este vorba despre experimentarea instruirii în cascadă, cu formarea prealabilă a formatorilor pentru rețelele teritoriale și instituții, ținând cont de experiența acestora. De exemplu, în anul 2024, fiind organizate 3 cicluri modulare de instruire de formare de formatori, au fost formați ca formatori 75 de specialiști, inclusiv din centrele biblioteconomice naționale – 29, din cele departamentale – 9, din cele teritoriale – 37. Considerăm important ca aceste cicluri să fie realizate periodic. La fel, se cere o revizuire a managementului educațional în instituții/rețele de biblioteci pentru a asigura accesibilitatea tuturor bibliotecarilor la conținuturile instruirilor oferite de CNFPC – replicarea instruirilor de formatori și monitorizarea implicării acestora în procesul educațional.

Din punct de vedere holistic, menționăm realizarea studiilor anuale despre necesitățile de formare continuă, cercetarea tendințelor de dezvoltare a bibliotecilor în baza cărora sunt identificate ciclurile de teme/subiectele concrete pentru instruire. De exemplu, pentru anul 2024 au fost identificate drept prioritare cinci cicluri tematice: Promovarea valorilor europene; Acces deschis, tehnologii informaționale; Cultura informației, proprietate intelectuală, drept de autor. Cultura Media. Combaterea știrilor false; Modelarea activității bibliotecare prin aplicarea Inteligenței Artificiale; Evaluarea impactului activității bibliotecii.

Impactul preconizat al valorificării noii concepții de formare continuă va consta în:

- instruirea cel puțin a câte 1-2 formatori de rețea/instituție;
- augmentarea accesibilității bibliotecarilor din toate tipurile de

biblioteci la conținutul e-portofoliilor educaționale ale CNFPC prin replicarea instruirilor de către formatori (eforturile fiind necesare în acest context pentru monitorizarea și creșterea responsabilităților formatorilor din rețea, instituție);

- instituționalizarea educației continue informale;
- Bibliotecarii vor înțelege conținuturile valorilor europene și vor deveni promotori ai acestora în comunități.
- Bibliotecarii vor completa/revizui/îmbunătăți politicile și practicile existente în dezvoltarea competențelor utilizatorilor/membrilor comunității, a învățării nonformale, în scopul aplicării celor învățate în cadrul ciclului de instruire.
- Formabilii vor colabora și coopera prin informare/învățare reciprocă, schimb de bune practici, în vederea promovării valorilor comune.

Concluzii

Documentele de politici și strategii naționale și europene orientează bibliotecile spre intensificarea împărtășirii valorilor comune cu membrii comunităților, cultivarea atitudinii tolerante și democratice și a competențelor sociale, civice și interculturale și consolidarea gândirii critice și a culturii informației. Este important ca instruirea bibliotecarilor să includă dimensiunea europeană a valorilor, să asigure înțelegerea contextului european și a valorilor comune, conștientizarea unității și a diversității sociale, culturale și istorice a Uniunii și a statelor membre ale Uniunii, a celor în proces de aderare.

Referințe bibliografice:

1. *Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene*. Disponibil: <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2010:083:0389:0403:ro:PDF> [accesat 2024-10-01].
2. *Decizia (UE) 2023/936 a Parlamentului European și a Consiliului din 10 mai 2023 privind Anul european al competențelor*. Disponibil: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/?uri=CELEX%3A32023D0936> [accesat 2024-10-01].

3. *Declarația din 2020 de la Osnabrück privind educația și formarea profesională ca factor de redresare și de tranziție echitabilă către economii digitale și verzi*. Disponibil: https://www.cedefop.europa.eu/files/osnabrueck_declaration_eu2020.pdf [accesat 2024-10-28].
4. IFLA. *Trend Report 2024*. Disponibil: <https://www.ifla.org/wp-content/uploads/ifla-trend-report-2024.pdf> [accesat 2024-10-01].
5. MACAVEI, Elena. *Educația în spiritul valorilor europene și al integrării europene*. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/22-34_7.pdf [accesat 2024-10-28].
6. *Raport statistic centralizator privind activitatea Sistemului Național de Biblioteci în anul 2023*. Disponibil: <http://www.bnrm.md/index.php/profesional/statistica/statistica-de-biblioteca> [accesat 2024-10-04].
7. *Recomandarea consiliului Uniunii Europene din 24 noiembrie 2020 privind educația și formarea profesională (EFP) pentru competitivitate durabilă, echitate socială și reziliență (2020/C 417/01)*. Disponibil: [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/?uri=CELEX:32020H1202\(01\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/?uri=CELEX:32020H1202(01)) [accesat 2024-10-28].
8. *Rezoluția Consiliului UE privind un cadru strategic pentru cooperarea europeană în domeniul educației și formării în perspectiva realizării și dezvoltării în continuare a spațiului european al educației (2021-2030) 2021/C 66/01*. Disponibil: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/ALL/?uri=CELEX%3A32021G0226%2801%29> [accesat 2024-10-01].
9. *Rezoluția Consiliului UE privind un nou plan european pentru învățarea în rândul adulților (2021-2030) 2021/C 504/02*. Disponibil: [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/ALL/?uri=CELEX:32021G1214\(01\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/ALL/?uri=CELEX:32021G1214(01)) [accesat 2024-10-01].
10. *Strategia de dezvoltare a Instituției Publice Biblioteca Națională a Republicii Moldova 2024-2030*. Chișinău, 2024. 109 p. Manuscris.
11. *Strategia națională de dezvoltare „Moldova Europeană 2030”*. Aprobata prin Legea nr. 315 din 17.11.2022. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=134582&lang=ro [accesat 2024-10-01].